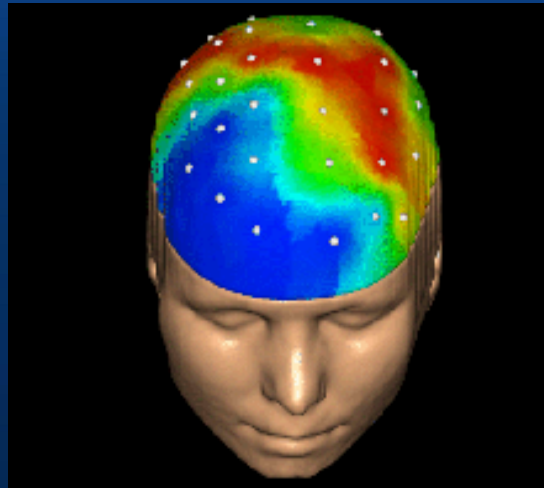

ORGANIKUS ÉS IDŐSKORI PSZICHIÁTRIAI KÓRKÉPEK

MITŐL ORGANIKUS?

- ▶ Neurológia
 - ▶ Pszichiátria
 - ▶ Organikus pszichoszindróma
-
- ▶ Organikus (mentális) zavar
 - ▶ Funkcionális (mentális) zavar

NEUROPSZICHIÁTRIA

- ▶ Biológiai pszichiátria
 - ▶ Kognitív idegtudomány
 - ▶ Neuropszichológia
 - ▶ (Neurológia – Pszichiátria)

 - ▶ Neuropszichiátria
-
- A decorative graphic consisting of several parallel white lines of varying lengths, slanted upwards from left to right, located in the bottom right corner of the slide.

DSM IV TR

- ▶ Delírium, demencia, amnesztikus és egyéb kognitív zavarok
- ▶ (DSM V: Major/minor neurokognitív zavar)
- ▶ Mentális zavarok az általános egészségi állapot következtében

BNO 10

- ▶ Organikus és szimptomás mentális zavarok
 - ▶ Demencia
 - ▶ Organikus amnéziás szindróma
 - ▶ Delírium
 - ▶ Egyéb mentális rendellenességek, amelyeket agyi károsodás és diszfunkció vagy testi megbetegedés okozott
 - ▶ Organikus hallucinózis, organikus katatónia, organikus paranoid zavar, organikus hangulatzavar, organikus szorongászavar stb.
- ▶ Pszichoaktív szerek használata által okozott mentális és viselkedési zavarok

ETIOPATOLÓGIA

- ▶ Központi idegrendszeren belül
 - ▶ Neurodegeneráció
 - ▶ Cerebrovaszkuláris betegségek
 - ▶ Gyulladások, daganatok
 - ▶ Demyelinizáció
 - ▶ Epilepszia
 - ▶ Trauma
 - ▶ Egyéb
- ▶ Szomatikus – KIR-en kívül
 - ▶ Endokrin
 - ▶ Metabolikus, hiánybetegség
 - ▶ Kardio-vaszkuláris
 - ▶ Fertőzés
- ▶ Pszichoaktív szer (intox/megvonás)
 - ▶ Alkohol, gyógyszer, illegális szer

NEUROLÓGIAI SZEMPONTBÓL

- ▶ Cerebrovaszkuláris betegségek (stroke)
 - ▶ Neurodegeneratív betegségek
 - ▶ Parkinson kór, egyéb mozgászavarok
 - ▶ Epilepszia
 - ▶ Koponya- agysérülések
 - ▶ Térfoglaló folyamatok
 - ▶ Neuroinfekciók
 - ▶ Neuroimmunológia (sclerosis multiplex)
-

SZINDROMATOLÓGIAI FELOSZTÁS

- ▶ Akut – krónikus
- ▶ Diffúz (globális) – fokális (lokális) – multifokális agyi működészavar
- ▶ Lebeny szindrómák

- ▶ FRONTÁLIS

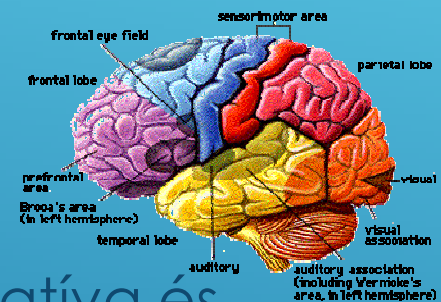
apátia, kritikátlan viselkedés, hiányzó iniciatíva és spontaneitás, motiváció csökkenés, perszeveráció, impulzivitás stb.

- ▶ TEMPORÁLIS

affektus, agresszivitás, anxietás, explozív viselkedés, orientációs zavar stb.

- ▶ PARIETÁLIS

gnosztikus és praxiás működések (alexia, akalkulia, agráfia, apraxiák)

PREFRONTÁLIS SZINDRÓMÁK

- ▶ Dorsomediális
 - ▶ késztetés, motiváció, spontaneitás csökken
- ▶ Dorsolateralis
 - ▶ motoros programozás, tervezés, absztrakt fogalomalkotás, kognitív flexibilitás, perszeveráció, konkretizáció, executiv műk.
- ▶ Orbitofrontális
 - ▶ gátlástalanság, kritikátlanság, moria, személyiségváltozás, expanszivitás, irritábilítás, impulzivitás

DELÍRIUM - SZINDROMATOLÓGIA

- ▶ Akut állapot – (hirtelen kezdet, időben körülírt)
- ▶ Tudatzavar (!)
- ▶ Globális kognitív érintettség (memória, figyelem, orientáció, gondolkodás stb.)
- ▶ Percepciószavarok (multimodális illúziók és hallucinációk)
- ▶ Viselkedési tünetek (agitáció)
- ▶ Hullámszó lefolyás

DELÍRIUM - ETIOLÓGIA

- ▶ Organikus eredetű globális agyi működészavar
 - ▶ Gyakran szisztémás eredet (pl. infekció, metabolikus zavar, hipoxia stb.)
 - ▶ Pszichoaktív szer okozta
 - ▶ Összetett eredet
-
- ▶ Terápia: Oki, tüneti (szomatikus – pszichotróp) (BZD, AP)
-

ETIOLÓGIA

- ▶ Etiológiai tényezők?
- ▶ Rizikó (prediszpozíció) ↑ tényezők ↓
- ▶ Kiváltó (precipitáló) tényezők
- ▶ Hiperaktív, hipoaktív, kevert forma

RIZIKÓ TÉNYEZŐK 1.

- ▶ Életkor: 65+ nem: férfi
- ▶ Demencia (+++), egyéb kognitív zavar
- ▶ Depresszió
- ▶ Látás-, halláscsökkenés
- ▶ Dehidráció, malnutríció
- ▶ Gyógyszerek (sok gyógyszer, pszichoaktív szerek), alkoholfogyasztás
- ▶ Immobilitás, fájdalom, székrekedés
- ▶ Alvásmegvonás

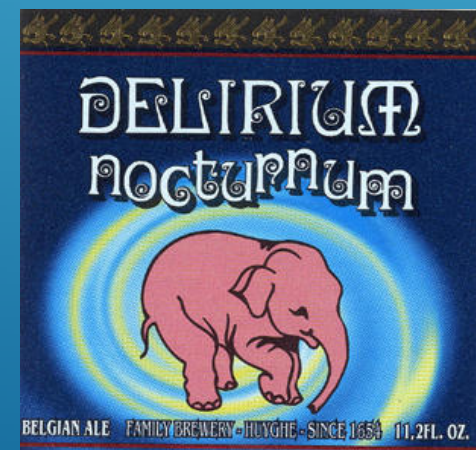
Saxena et al, 2009.

RIZIKÓ TÉNYEZŐK 2.

- ▶ Szomatikus betegségek
 - ▶ Súlyos betegség
 - ▶ Több betegség együttese
 - ▶ Krónikus máj-, veseelégtelenség
 - ▶ Stroke, egyéb neurológiai betegség
 - ▶ Metabolikus zavar
 - ▶ Trauma, csonttörés
 - ▶ Terminális állapot
 - ▶ HIV fertőzés

Saxena et al, 2009.

KIVÁLTÓ TÉNYEZŐK 1.

- ▶ Társuló (interkurrens) betegség
 - ▶ Fertőzés
 - ▶ Hipoxia
 - ▶ Súlyos akut betegség (pl. AMI)
 - ▶ Vese-, májelégtelenség
 - ▶ Vizelet retenció, széklet elakadás
 - ▶ Anémia
 - ▶ Láz
 - ▶ Sokk

Saxena et al, 2009.

KIVÁLTÓ TÉNYEZŐK 2.

- ▶ Iatrogén szövődmény
- ▶ Metabolikus zavar
- ▶ Neurológiai betegség (fejsérülés)
- ▶ Sebészeti beavatkozás
- ▶ Gyógyszerek
 - ▶ túladagolás, politerápia
 - ▶ szedatívumok, altatók, antikolinerg szerek, antiepileptikumok
- ▶ Környezeti tényezők (intenzív osztály, fizikai rögzítés, hólyagkatéterezés, többszörös beavatkozás, emocionális stressz)
- ▶ Fájdalom

Saxena et al, 2009.

DEMENCIA - SZINDROMATOLÓGIA

- ▶ Krónikus lefolyás (10% 65 éves kor felett)
- ▶ Többszörös kognitív deficit, ami a memóriát is érinti (orientáció, tanulás, figyelem, nyelvi funkciók, számolás, ítéletalkotás, lényeglátás stb.)
- ▶ Nincs tudatzavar
- ▶ Viselkedési és pszichés tünetek demenciában (BPSD)
- ▶ Progresszív – statikus
- ▶ Reverzibilis (15%) - irreverzibilis

DEMENCIA (AD) - DSM IV TR

- ▶ Többszörös kognitív deficit
 - ▶ Memóriakárosodás
 - ▶ Egy vagy több a következőkből: afázia, apraxia, agnózia, végrehajtó funkciók zavara
 - ▶ A kognitív deficit szociális károsodást okoz
 - ▶ Lépcsőzetes jelentkezés, folyamatos hanyatlás
 - ▶ Kizáró kritériumok (agyi + szisztémás betegség, delírium)
-

KOGNITÍV - NEM KOGNITÍV

- ▶ Nem kognitív tünetek
- ▶ Viselkedési tünetek
- ▶ Pszichológiai és viselkedési tünetek demenciában (BPSD)
 - ▶ téveszme, hallucináció, depresszió, szorongás, agitáció/agresszió, eufória/mánia, gátlástalan viselkedés, irritabilitás, apátia, kóros motoros viselkedés

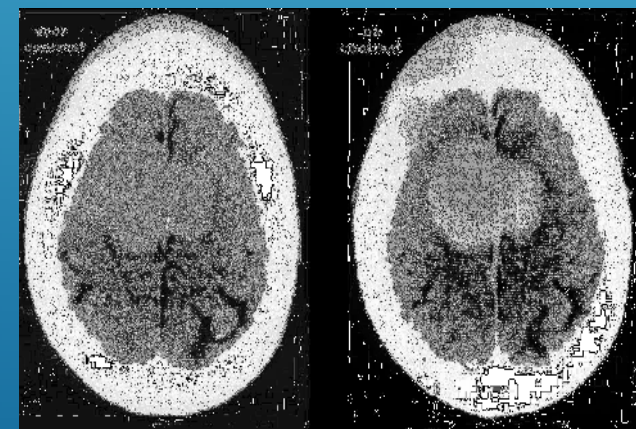
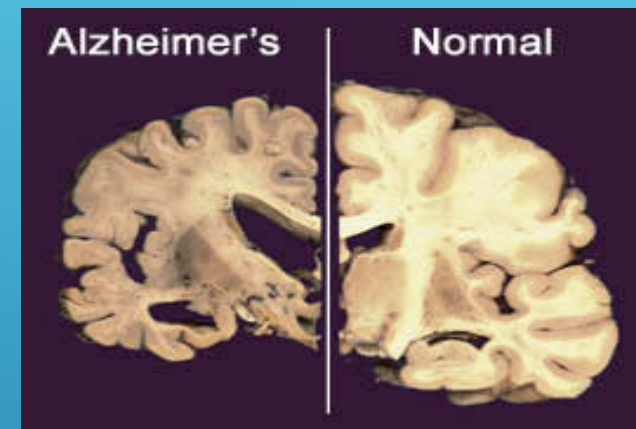
DEMENCIA - OSZTÁLYOZÁS

- ▶ Súlyosság (pl. GDS)
 - ▶ Enyhe kognitív zavar (MCI)
 - ▶ Enyhe demencia
 - ▶ Közepes demencia
 - ▶ Súlyos demencia
- ▶ Lokalizáció
 - ▶ Kortikális
 - ▶ Szubkortikális
- ▶ Etiológia
 - ▶ Primer (neurodegeneráció)
 - ▶ Szekunder

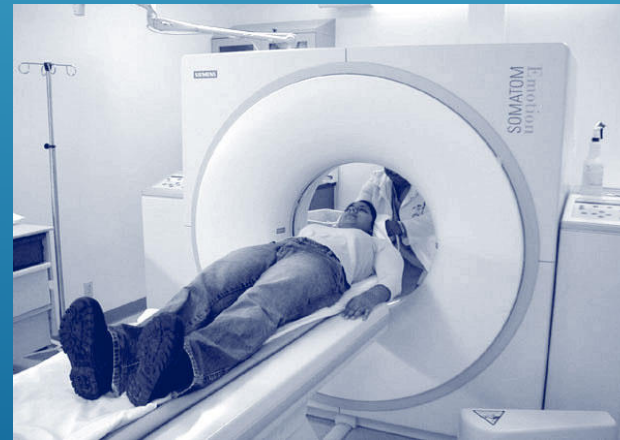
DEMENCIA - ETIOLÓGIA

- ▶ Alzheimer kór (60-70%)
- ▶ Vaszkuláris demencia (10-20%)
- ▶ Egyéb neurodegeneratív
(Fronto-temporális demencia, Lewy body, Parkinson, Huntington stb.)
- ▶ Toxikus eredet
- ▶ Tértfoglalás
- ▶ Anoxia - hipoxia
- ▶ Trauma
- ▶ Infekciók (JCD, HIV stb.)
- ▶ Táplálkozási
- ▶ Metabolikus
- ▶ Pszeudodemencia

DEMENCIA - DIAGNÓZIS

- ▶ Klinikai – szindrómátológiai
- ▶ Pszichometria (MMS, GDS, Óra teszt, ADAS stb.)
- ▶ Laboratóriumi adatok
- ▶ EEG, CT, MRI – PET, SPECT

DEMENCIA - TERÁPIA

- ▶ Oki - tüneti
- ▶ Nootropikumok
- ▶ Neuroprotekció
- ▶ AChEI (rivastigmine, donepezil, galantamin)
- ▶ Glutamát antagonisták (memantine)
- ▶ BPSD (anxiolitikumok, antidepresszívumok, antipszichotikumok stb.)
- ▶ Nem gyógyszeres intervenciók (pszicho-szocioterápia)

MENTÁLIS ZAVAROK AZ ÁLTALÁNOS EGÉSZSÉGI ÁLLAPOT KÖVETKEZTÉBEN (DSM)

- ▶ Delírium általános egészségi állapot következtében
- ▶ Demencia
- ▶ Amnesztikus zavar
- ▶ Pszichotikus zavar
- ▶ Hangulatzavar
- ▶ Szorongásos zavar
- ▶ Szexuális diszfunkció
- ▶ Alvászavar
- ▶ Kataton zavar
- ▶ Személyiségváltozás

EGÉSZSÉGES IDŐSKOR

- ▶ Szomatikus változások
 - ▶ Pszichés változások
 - ▶ Személyiség, memória, kogníció, affektus
 - ▶ Szociális változások
 - ▶ Nyugdíjazás (anyagi nehézségek)
 - ▶ Presztízs veszteség
 - ▶ Testi, szellemi funkciócsökkenés megélése
 - ▶ Szomatikus betegségek
 - ▶ Gyász (házastárs, testvér, barátok elvesztése)
 - ▶ Szociális izoláció
 - ▶ Intézményi elhelyezés
-

IDŐSKORI PSZICHIÁTRIAI KÓRKÉPEK

- ▶ Demencia
 - ▶ Affektív zavarok (depresszió)
 - ▶ Időskori pszichózisok
 - ▶ Szorongásos zavarok
-
- ▶ Pszichiátriai betegek időskora

AFFEKTÍV ZAVAROK IDŐSKORBAN

- ▶ Major depresszió prevalencia: 10-16%
(alapellátás, kórház, idősek otthona)
 - ▶ Minor depresszió: 47-53 %
- ▶ Időskori szuicídium
 - ▶ 65 év felett az országos átlag 2-3x-osa
 - ▶ 80%-ban major depresszió

AZ IDŐSKORI DEPRESSZIÓ SAJÁTOSSÁGAI

- ▶ disztímia, küszöb alatti depresszió
- ▶ atípusos, maszkírozott (larvált) jelleg
- ▶ kognitív zavar (figyelem-, koncentráció-, memóriakárosodás)
- ▶ szomatikus panaszok (pl. fájdalom), hypochondriasis
- ▶ negativizmus, inaktivitás, energiahány, fáradtság, alvászavar
- ▶ pszichomotoros agitáció, irritabilitás, szorongásos tünetek
- ▶ pszichotikus tünet, paranoiditás
- ▶ komorbid testi betegség
- ▶ öngyilkossági rizikó nő

TERÁPIA A NEUROPSZICHIÁTRIÁBAN

- ▶ Farmakoterápia
 - ▶ Pszicho-szocioterápiák
 - ▶ Kognitív készségek javítása
 - ▶ Rehabilitáció
 - ▶ Társuló affektív-szorongásos tünetegyüttes
 - ▶ Másodlagos pszichés dekompenzáció
-
- A decorative graphic consisting of several parallel white lines of varying lengths, slanted upwards from left to right, located in the bottom right corner of the slide.

FARMAKOTERÁPIA A NEUROPSZICHIÁTRIÁBAN 1.

- ▶ Farmakoterápia céljai
 - ▶ Alapbetegség kezelése
 - ▶ Progresszió befolyásolása
 - ▶ Pszichés tünetek befolyásolása
 - ▶ Céltünet:
 - ▶ Kognitív
 - ▶ Agitáció/agresszió
 - ▶ Affektív
 - ▶ Pszichotikus
 - ▶ Egyéb viselkedésbeli
 - ▶ **Neurológiai tünetek befolyásolása**

FARMAKOTERÁPIA A NEUROPSZICHIÁTRIÁBAN 2.

- ▶ Farmakoterápia szempontjai
 - ▶ Pszichés státusz
 - ▶ Neurológiai státusz
 - ▶ Szociális státusz
 - ▶ Etiológiai háttér
- ▶ Típusos v. atípusos tünetek

FARMAKOTERÁPIA A NEUROPSZICHIÁTRIÁBAN 3.

- ▶ Speciális szempontok
 - ▶ Életkor
 - ▶ Polimorbiditás
 - ▶ Farmakokinetika (interakciók)
 - ▶ Dózisok (+/-)
 - ▶ Mellékhatások (kognitív, egyéb)
-